

Wydano z dubletów
Bibl. Publ. m. st. W-wy

NALEŻNOŚĆ POCZTOWA OPŁACONA RYCZAŁTEM. CENA NUMERU 60 GROSZY

SAMORZĄD

TYGODNIK

POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU
TERYTORJALNEGO

Rok XIX. Warszawa, 10 października 1937 r.

nr 41.

TREŚĆ NUMERU

Jan Kuśmierk — Niewykorzystane źródło podatkowe.

Stefan Fredyk — Niesłuszne obciążenie samorządu powiatowego w województwach zachodnich.

XY — Budżet związków samorządu terytorialnego na rok 1937/38.

Co piszą inni:

A. — Finanse komunalne.

Ze Związku Powiatów R. P.
Przegląd orzecznictwa
Sprawy bieżące
Wiadomości gospodarcze
Poradnik samorządowy
Komunikaty

WYDZIAŁ POWIATOWY W TARNOBRZEGU

o g ł a s z a

K O N K U R S

na stanowisko leśnika powiatowego.

Od kandydatów wymagane są następujące kwalifikacje:

- 1) obywatelstwo polskie,
- 2) nieprzekroczony 40 rok życia,
- 3) ukończona wyższa lub co najmniej średnia Szkoła Leśna,
- 4) dwuletnia praktyka na stanowisku leśniczego,
- 5) świadectwo zdrowia wystawione przez lekarza powiatowego,
- 6) świadectwo o wypełnieniu obowiązku służbowego.

Podania z życiorysem oraz odpisami świadectw i dokumentów nadsyłać należy do Wydziału Powiatowego w Tarnobrzegu w terminie do 15 października 1937.

Kandydat przyjęty zostanie na 3 miesięczny okres próbny, po czym ewentualnie zostanie z nim zawarta umowa służbowa.

Posada do objęcia od dnia 15 października 1937. Do posady tej przywiązane są pobory służbowe wedle IX stopnia służbowego dla urzędników samorządowych.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego
Starosta: (—) *Mgr. Len Tadeusz*

OBWIESZCZENIE.

Do Rejestru Spółdzielni RS. I. 27. Sądu Okręgowego w Warszawie dnia 9-go sierpnia 1937 roku wciągnięto następujące dodatkowe zgłoszenie:
„Gospodarcze Zrzeszenie Samorządu Terytorialnego – Spółdzielnia z ograniczoną odpowiedzialnością w Warszawie”. Zarząd stanowią: Józef Olpiński, jako prezes, Edward Dunin-Markiewicz, Józef Rożkowski, Dr Henryk Le Brun.

SĄD OKRĘGOWY
w Warszawie.

Warszawa, dnia 22 września 1937 r.

WYDZIAŁ POWIATOWY W ŁOWICZU

o g ł a s z a

K O N K U R S

na stanowisko rzeczoznawcy budowlanego w Wydziale Powiatowym.

Warunki:

- 1) obywatelstwo polskie,
- 2) wiek do 40 lat
- 3) dyplom inżyniera-architekta.

Wynagrodzenie wg VII gr. płac urzędników samorządowych.

Posada do objęcia od 1.XI.1937 r.

Podania z odpisami dokumentów oraz dokładnym życiorysem należy nadsyłać do dnia 25 października 1937 r.

Podania nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego
Starosta Powiatowy:
(—) *Wł. Staszewski*

POMPY

T. S. TRĘBICKI

ZAKŁADY BUDOWY POMP

Warszawa, ul. TR AUGUTTA 2,
tel. 3-43-00.

BUDUJMY

SZKOŁY

POWSZECHNE!

cxas. 13458/19/44

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

<p>PRENUMERATA KWARTALNA 7.50 ZŁOTYCH. OD 6 EGZEMPLARZY 6.25 ZŁ. NUMER POJEDYNCZY 60 GROSZY. KONTO CZEKOWE w P. K. O. 52.020 Nr KONTA ROZRACHUNKOWEGO W URZ. P.-T. WARSZAWA I — 276.</p>	<p>REDAKCJA I ADMINISTRACJA WARSZAWA. MARSZAŁKOWSKA 81a TELEFONY: REDAKCJI 9-66-06. ADMINISTRACJI 9-61-92. Redakcja rękopisów nadesłanych nie zwraca.</p>	<p>Ceny ogłoszeń: Strona w tekście: 350 zł., 1/4 — str. 175 zł., — 1/4 str. 87 zł 50 gr. Poza tekstem za str. 250 zł., — 1/4 str. 125 zł., 1/4 str. 62 zł. 50 gr. Publikacje bilansów o 50% drożej. Ogłoszenie instytucyj komunalnych (dostarczone bezpośrednio do Administracji) za str. 120 zł., 1/4 str. 60 zł., — 1/4 str. 30 zł.</p>
--	--	---

Redaktor — Franciszek Grela

ROK XIX. WARSZAWA, 10 PAŹDZIERNIKA 1937 r. nr 41

TREŚĆ nru 41. Niewykorzystane źródło podatkowe — Jan Kuśmierek. Niesłuszne obciążenie samorządu powiatowego w województwach zachodnich — Stefan Fredyk. Budżet związków samorządu terytorialnego na rok 1937/39 — XY. Co piszą inni: Finanse komunalne — A. Ze Związku Powiatów R. P. Przegląd orzecznictwa — STO. Sprawy bieżące. Wiadomości gospodarcze. Poradnik. Komunikaty.

Niewykorzystane źródło podatkowe

Bez wyjątku wszystkie gminy wiejskie w woj. centralnych i wschodnich pobierają podatek wyrównawczy. Zgodnie z poprzednio i obecnie obowiązującą ustawą o podatku wyrównawczym, pobór tego podatku jest uwarunkowany uprzednim wykorzystaniem w pełni wszystkich źródeł dochodowych, przewidzianych w ustawie o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych. Stąd wypływa dla gmin wiejskich, na terenie których znajdują się obiekty opodatkowane państwowym podatkiem od nieruchomości, obowiązek obciążenia tych obiektów 40% dodatkiem komunalnym do podatku państwowego na podstawie art. 2 i 3 ustawy o finansach komunalnych.

Pobieżny rzut oka na publikacje Głównego Urzędu Statystycznego w zakresie statystyki finansów komunalnych wskazuje na to, iż niektóre gminy wiejskie woj. centralnych i wschodnich, a niewątpliwie także woj. południowych — nie wykorzystują w pełni tego źródła podatkowego.

Do tego wniosku dojdziemy, porównyując zestawienia przewidywanych i osiągniętych dochodów przez gminy wiejskie i powiatowe związki samorządowe z dodatku do państwowego podatku od nieruchomości.

Samorząd powiatowy, jak wiadomo, jest uprawniony do pobierania dodatku komunalnego w wyso-

I. Przewidywane dochody z dodatku do podatku od nieruchomości w tysiącach zł¹⁾.

	Woj. centralne						Woj. wschodnie					Woj. południowe
	Razem	Warszawa	Łódź	Kielce	Lublin	Białystok	Razem	Wilno	Nowogródek	Polesie	Wołyń	Razem
Gminy wiejskie rok 1934/35.	230	154	—	62	13	1	10	—	0	1	9	42
Pow. Związki Sam. „	200	105	24	36	33	2	25	3	1	0	21	211
Gminy wiejskie rok 1935/36	213	130	—	69	11	3	12	1	0	1	10	117
Pow. Związki Sam. „	266	102	31	71	52	10	32	2	4	1	25	260
Gminy wiejskie rok 1936/37	252	137	2	89	18	6	12	—	—	1	11	86
Pow. Związki Sam. „	304	104	34	88	64	14	76	1	50	1	24	216

II. Osiągnięte dochody z dodatku do podatku od nieruchomości w tysiącach złotych wg zamknięć rachunkowych²⁾.

	Woj. centralne						Woj. wschodnie					Woj. południowe
	Razem	Warszawa	Łódź	Kielce	Lublin	Białystok	Razem	Wilno	Nowogródek	Polesie	Wołyń	Razem
Gminy wiejskie rok 1935/36	238	136	3	71	26	2	11	—	—	1	10	—
Pow. zw. sam. rok 1935/36	320	106	43	86	65	20	40	3	6	1	31	—

1) Statystyka Samorządu Terytorialnego. Preliminarze budżetowe za lata 1934/35, 1935/36 i 1936/37, wyd. G. U. S.
2) Zamknięcia rachunkowe 1935/36 — publikacje G. U. S. w opracowaniu.

W-1249/78/291

kości 50% państwowego podatku od nieruchomości; uprawnienie to, ze względu na odmienną strukturę finansów w powiatowych związkach samorządowych niż w gminach wiejskich, pobierających podatek wyrównawczy, jest i może być dowolnie wykorzystywane (nie osiąga przeważnie przewidzianej ustawą normy opodatkowania). Na niewykorzystanie w pełni przez powiatowe związki samorządowe dochodów z dodatku do państwowego podatku od nieruchomości wpływają niejednokrotnie władze nadzorcze, uważając, że obciążenie właściciela nieruchomości opłatami drogowymi i dodatkiem komunalnym — nie powinno przekraczać łącznie 50% państwowego podatku od nieruchomości.

Ze względu przeto na te okoliczności wpływ z dodatku komunalnego do podatku od nieruchomości powinny wynosić dla gmin wiejskich woj. wschodnich i centralnych w każdym bądź razie co najmniej 80% wpływów dla samorządu powiatowego, co wynika ze stosunku stawek podatkowych 40% : 50%. Przy bliższej analizie liczb tablicy I i II należy stwierdzić, że za wyjątkiem woj. warszawskiego, kieleckiego i poleskiego — udział gmin wiejskich w dochodach z dodatku do podatku od nieruchomości zupełnie nie odpowiada stawkom podatkowym, wynikającym z ustawowych uprawnień. Jest zatem bezspornym i nie ulega najmniejszej wątpliwości fakt, iż szereg gmin wiejskich województw: łódzkiego, lubelskiego, białostockiego, wileńskiego, nowogrodzkiego i wołyńskiego nie wyzyskuje tych uprawnień pełnego opodatkowania nieruchomości zarobkowych i dochodowych.

Gdy przyjmiemy pod uwagę rzeczywiste wpływy z dodatku do podatku od nieruchomości (wg zamknięć rachunkowych za rok 1935/36) to w prosty sposób ustalimy minimum strat, jakie poniosły gminy wiejskie tych województw, nie korzystając w części lub zupełnie z tego źródła dochodów, a mianowicie:

1) woj. wołyńskie	zł 14.000	(30.000 × 80% — 10.000)
2) „ łódzkie	„ 31.400	(43.000 × 80% — 3.000)
3) „ lubelskie	„ 26.000	(65.000 × 80% — 26.000)
4) „ białostockie	„ 14.000	(20.000 × 80% — 2.000)
5) „ wileńskie	„ 2.400	(3.000 × 80%)
6) „ nowogrodzkie	„ 4.800	(6.000 × 80%)

Razem złotych 92.600

W rzeczywistości uszczerbek gmin w dochodach z dodatku komunalnego jest znacznie większy od wprowadzonej powyżej teoretycznej sumy, bowiem w naszych obliczeniach przyjęliśmy za podstawę, że samorząd powiatowy wykorzystywał w pełni swoje uprawnienia podatkowe, co oczywiście w praktyce nie było regułą.

Rozporządzając dla gmin wiejskich pow. będzin-skiego (woj. kieleckie) konkretnym materiałem cyfrowym (stawka opodatkowania w gminach 40% — 60%, dla samorządu powiatowego — 10%), — dochodzimy do dalej idących spostrzeżeń, a mianowicie, iż niektóre gminy wiejskie woj. kieleckiego mogłyby uzyskać w roku 1935/36 przy pełnym obciążeniu płatników 40% dodatkiem do podatku od nieruchomości dodatkowo co najmniej 40.000 złotych dochodów.

Zachodzi z kolei pytanie, czy nadal istnieje zagadnienie niewykorzystania tego źródła podatkowego, bowiem przedstawione dane statystyczne odnoszą się

do lat ubiegłych, a odpowiednie zestawienia z wykonania budżetów gminnych za rok 1936/37 oraz preliminarzy budżetowych za rok 1937/38 — nie zostały opracowane i opublikowane. W drodze specjalnie zebranych informacji we wrześniu br. u inspektorów samorządu gminnego z kilku powiatów, stwierdziłem, że niektóre gminy wiejskie nadal nie obciążają płatników podatku od nieruchomości dodatkiem komunalnym. Prowizoryczne obliczenia, dokonane na podstawie tych informacji, wskazują, iż cztery gminy wiejskie, w powiatach uważanych powszechnie za czysto rolnicze, mogą uzyskać z obciążenia li tylko większych zakładów przemysłowych minimum 18.000 złotych rocznie.

Kwestia opodatkowania 40% dodatkiem komunalnym właścicieli budynków zarobkowych i dochodowych, jak wskazuje bardzo słaba tendencja wzrostu dochodów gminnych z tego źródła podatkowego w okresie 1934/35 — 1936/37 oraz przeprowadzony wywiad, — istnieje nadal, może i powinna być pozytywnie z korzyścią dla samorządu gminnego rozwiązana. Za pełnym wykorzystaniem tego źródła na rzecz samorządu przemawiają przesłanki ekonomiczne i konieczność równomiernego obciążenia dodatkami komunalnymi do podatków państwowych wszystkich kategorii płatników gmin wiejskich. Nie ma gminy wiejskiej, któraby nie wykorzystywała w pełni dodatku do podatku gruntowego.

Stosowanie przez gminy innej miary dla właścicieli budynków dochodowych i zarobkowych, niż dla posiadaczy gospodarstw rolnych — wydaje się zgoła nieuzasadnionym. Nie ulega wątpliwości, że na terenie gmin wiejskich budynki zarobkowe: młyny, gorzelnie, cukrownie, cegielnie, tartaki i inne zakłady przemysłowe — przedstawiają większą siłę płatniczą pod względem ciężaru gatunkowego i zdolności płatniczych, niż budynki dochodowe (czynszowe). Niektóre z tych ostatnich korzystają z ustawowych zwolnień od podatku, o ile dochód roczny z budynku nie przekracza zł 100. Stąd, gdy mowa o zwiększeniu wpływów gmin ewentualnie nawet powiatowych związków samorządowych, to gros dochodów z dodatku komunalnego przypadnie od wszelakiego rodzaju zakładów przemysłowych, a niewątpliwie znacznie mniej — od budynków dochodowych. Ten układ pod względem ciężaru gatunkowego w grupie płatników podatku od nieruchomości nie powinien być bez znaczenia dla polityki podatkowej samorządu ziemskiego, bowiem właściciele zakładów przemysłowych są i będą nadal najsilniejszymi gospodarczo jednostkami w środowisku wiejskim. Istnienie zakładu przemysłowego na terenie gminy przyczynia się bezpośrednio lub pośrednio do wydatnego zwiększenia świadczeń samorządu na zdrowie publiczne, opiekę społeczną, utrzymanie dróg itd.

W tych warunkach nieopodatkowanie budynków zarobkowych i dochodowych jest zjawiskiem niewłaściwym. O ile to jest, to wpływa ono niewątpliwie z nieznamości, bądź przeoczenia przez rady gminne i organa nadzorcze uprawnień podatkowych gminy, tym bardziej, że uwaga tych organów jest zwrócona na najważniejsze normalnie źródła dochodowe: podatek wyrównawczy i dodatek do pod. gruntowego.

Według zamknięć rachunkowych gmin wiejskich

(bez Śląska) wpływy z dodatku komunalnego do pod. od nieruchomości wynosiły w roku 1935/36 zaledwie 323.000 złotych, w tym dla gmin woj. centralnych — 238.000 zł, dla woj. wschodnich — 11.000 złotych. Przy pełnym opodatkowaniu wpływy te bezsprzecznie wzrosną.

Ustalona w drodze obliczeń pośrednich, wobec braku odpowiednich danych statystycznych, suma rocznego wymiaru państwowego podatku od nieruchomości wynosi około 1.300.000 na obszarze gmin wiejskich woj. centralnych i wschodnich. Uwzględ-

niając, iż wymiar dodatku komunalnego oblicza się od niepełnej sumy podatku państwowego, należy oszacować w przybliżeniu osiągalne z tego źródła podatkowego wpływy dla gmin wiejskich woj. centralnych i wschodnich — na sumę zł 400.000, przy 40% stawce opodatkowania.

Reasumując powyższe należy stwierdzić, że gminy wiejskie woj. centralnych i wschodnich mają sposobność podwojenia swoich dochodów z niewykorzystanego źródła podatkowego.

Jan Kuśmierk.

Niesłuszne obciążenie samorządu powiatowego w województwach zachodnich

Na terenie województw zachodnich powiatowe związki samorządowe pokrywają 2/3 kosztów utrzymania w zakładach wojewódzkich (krajowych) za ubogich umysłowo chorych, epileptyków, głuchoniemych i niewidomych, pozostałą 1/3 część pokrywają gminy. Obowiązek ten ustalony został w ustawie wykonawczej do ustawy o siedzibie zasiłkowej z dnia 8 marca 1871 r. i odnosi się zarówno do pensjonariuszów, pochodzących z gmin wiejskich, jak i z miast niewydzielonych.

Wydatki pow. zw. sam. z tego tytułu obciążają budżety powiatowe nieraz dość poważnie, przy czym stosunkowo duży odsetek przypada na pensjonariuszów, pochodzących z miast. Dla ilustracji przytaczam poniżej dane odnośnie z dwóch powiatów poznańskich, w skład których wchodzi większe ośrodki miejskie, a odnoszące się do r. 1935/36:

	suma ogólna	suma za pensjon. z miast
pow. leszczyński	zł 21.116,64	zł 11.305,16
„ ostrowski	„ 25.201,67	„ 14.619,65

W stosunku do globalnej sumy wydatków zwyczajnych przedstawiają sumy, przytoczone w pierwszej kolumnie, w pow. leszczyńskim — 6,3%, w ostrowskim — 5%.

Z cyfr przytoczonych widzimy, że obciążenie budżetów danych związków samorządowych z tego tytułu jest wcale pokaźne. Szczególnie uderzające są cyfry, przypadające na pensjonariuszów *miejskich*, z których zresztą przeważająca część przypada na miasta *powiatowe*. Z sumy, wymienionej na wstępie, przypada na pensjonariuszów z m. Leszna, liczącego 20.893 mieszk. — zł 10.902,56, z m. Ostrowa, liczącego 30.397 mieszk. — zł 13.868,13.

Zastanówmy się, czy i jakie względy przemawiają za utrzymaniem dotychczasowego stanu rzeczy? Na to znajdziemy tylko jedną odpowiedź — *negatywną*, nie ma bowiem żadnego rzeczowego argumentu, który by przemawiał w tym wypadku za wyłączeniem przez pow. zw. sam. nadal gmin wiejskich, a już całkowicie pozbawione są słuszności wydatki, które z tego tytułu ponoszą samorządy powiatowe za miasta.

Rozważmy przede wszystkim sytuację, jaka istniała w czasie wydania odnośnego przepisu oraz przez szereg lat następných, co jest konieczne dla zrozumienia, że w owych latach wydatki z tego ty-

tułu nie stanowiły specjalnego obciążenia budżetów samorządów pow., co natomiast ma miejsce od r. 1923-go, tj. od czasu wejścia w życie ustawy o tymcz. uregul. fin. kom.

Za czasów pruskich, a za czasów polskich — do r. 1923-go (do czasu ukazania się ustawy o tymcz. uregul. fin. kom.), mieliśmy na terenie samorządu powiatowego system podatkowy tzw. *kontyngentowy*, w następstwie czego samorząd powiatowy rozkładał swoje „zapotrzebowanie dochodowe“ na gminy wiejskie i miejskie (oraz b. obszary dworskie) w stosunku do bezpośrednich podatków państwowych, przypadających na dane jednostki samorządowe, w sumach *globalnych*, które je pokryły bądź z *własnych budżetów*, bądź też rozkładały je na swoich podatników, co zresztą pozostawało bez wpływu na należność samorządu pow., który sumę, przez siebie ustaloną, otrzymać musiał w pełnej wysokości. Wpływy w tej formie otrzymane, stanowiły *główne* i niemal wyłączne źródło dochodowe pow. zw. sam.; pozostałe źródła dochodowe pomijam, gdyż cyfrowo przedstawiają one tak nikłe sumy, że dla omawianego zagadnienia nie odgrywają żadnej roli.

Był to sposób dla samorządu pow. prosty i wygodny, a pod względem finansowym — skuteczny, gdyż zapewniał prelimitowane dochody w 100%. W tym stanie rzeczy było dla samorządu pow. obojętne, czy i jakie wydatki pokrywa za gminy wzgl. miasta, bo dane sumy były mu w innej formie *zwracane*.

Kardynalną pod tym względem zmianę przyniosła ustawa o tymcz. uregul. fin. kom., która, nie tylko źródła dochodowe *rozgraniczyła* między poszczególne kategorie samorządu, ale równocześnie *wyłączyła* miasta pod względem finansowym z pow. zw. sam. (prócz prawa pobierania dod. do pod. grunt.). Z tą też chwilą straciły na aktualności te momenty, które przemawiały w swoim czasie za partycypowaniem w odnośnych wydatkach samorządu pow., zaś — o ile chodzi o miasta — pokrywanie odnośnych wydatków za nie przez samorząd pow. stało się uprzywilejowaniem miasta z uszczerbkiem dla wsi.

Nie ma zatem obecnie żadnej racji, która przemawiałaby za dalszym ponoszeniem tej kategorii wydatków przez pow. zw. sam. za gminy wiejskie,

których budżety zresztą związane są z budżetami pow. zw. sam. w innej formie, a to przewidzianej w art. 34 ustawy o tymcz. ureg. fin. kom., z której gminy wiejskie mogą korzystać na wypadek, gdyby całkowite pokrywanie odnośnych wydatków przez nie miało zachwiać równowagę ich budżetów. Nie będzie to dla samorządu pow. „nowym“ obciążeniem, o ile chodzi o gminy chronicznie *deficytowe*, które i tak otrzymują zapomogi z funduszy pow. zw. sam. Zwolnienie samorządu pow. z obowiązku, przewidziano w przstarzałej już pruskiej ustawie, stworzonego zresztą w zupełnie odmiennych warunkach, usunie jednak zjawisko niezdrowe, mianowicie — ponoszenie przez samorząd pow. odnośnych wydatków za gminy *samowystarczalne*. Gmin takich mamy wprawdzie niewiele, ale one są! Ociążenie samorządu pow. z tego tytułu będzie przede wszystkim z korzyścią dla gmin *deficytowych*, gdyż pow. zw. sam. będą miały w ten sposób nieco większe środki do dyspozycji. Za całkowitym pokrywaniem tych wydatków z budżetów gminnych przemawia i ta okoliczność, że gminy b. zab. pruskiego mają w pewnych warunkach ustawową możliwość uzyskania na cele opieki społecznej zapomóg z *wojewódzkiego* związku komunalnego, która przyznawana jest jednak tylko wówczas, gdy wydatki na te

cele osiągają pewne ustalone minimum. Objęcie tych wydatków całkowicie przez gminy stworzy w niektórych wypadkach warunki, uzasadniające otrzymanie subwencji.

O ile natomiast chodzi o pensjonariuszów z *miast*, to pokrywanie za nich części kosztów utrzymania w zakładach wojewódzkich przez pow. zw. sam. jest niczym nieuzasadnionym przywilejem miast, który winien nareszcie zniknąć z uwagi na wyłączenie miast pod względem finansowym z powiatowych związków sam. Nie powinna temu stać na przeszkodzie okoliczność, że pow. zw. sam. pobierają z miast część podatku gruntowego, wpływy z tego źródła są bowiem tak minimalne, że dla danego zagadnienia są one bez znaczenia (leszczyński pow. zw. sam. otrzymał z tego tytułu w r. 1935/36 z m. *Leszna* — zł 2.773,11, ostrowski z m. *Ostrowa* — zł 952,48). Pomijam tu całkowicie opłatę drogową z uwagi, że jest to opłata, przeznaczona na ściśle określony cel.

Względy słuszności przemawiają za jak najwcześniejszym zwolnieniem nareszcie pow. zw. sam. województw zachodnich od ponoszonego dotychczas ciężaru.

Stefan Fredyk.

Budżet związków samorządu terytorialnego na rok 1937/38

Opublikowane w Wiadomościach Statystycznych z dnia 5 października br. wyniki opracowania danych statystycznych o preliminarzach budżetowych pozwalają na zapoznanie się z planem zamierzeń związków samorządu terytorialnego na rok 1937/38. Dane te zostały opracowane na podstawie ankiety zestawionej przez poszczególne urzędy wojewódzkie.

Zdajemy sobie sprawę, że sposób zbierania danych nie daje gwarancji ścisłości statystycznej, opracowywany zaś materiał (preliminarze budżetowe) charakteryzuje zamierzenia związków samorządowych, które w trakcie ich realizowania mogą ulegać niekiedy poważnym zmianom. Uważamy jednak, że na podstawie publikowanych liczb można wyrobić sąd o tendencji w gospodarce finansowej związków samorządu terytorialnego.

Na rok 1937/38 związki samorządowe preliminują wydatki w wysokości 691,8 miln. zł (bez pokrycia niedoborów z lat ubiegłych), na pokrycie których przewidują 694,4 mil. zł dochodów (bez nadwyżek budżetowych z lat ubiegłych). Sumy powyższe charakteryzują wielkość gospodarki finansowej związków samorządu terytorialnego na rok 1937/38. Nasuwa się pytanie, jaką będzie realizacja tych przewidywań? Czy suma wydatków i dochodów faktycznie osiągniętych będzie wyższa, czy też niższa od preliminowanych. Pewne przewidywania można wysnuć na podstawie danych za lata poprzednie.

Z porównania ogólnych sum wydatków i ogólnych sum dochodów preliminowanych przez związki samorządu terytorialnego w latach 1933/34, 1934/35 i 1935/36 z analogicznymi sumami wyko-

nia budżetu widzimy, że na przestrzeni tego okresu sumy wykonania (zamknięć rachunkowych) były wyższe od sum preliminowanych. W roku 1933/34 suma wykonania wydatków była wyższa od preliminowanej o 1,7%, w roku 1934/35 — o 6,7% i w roku 1935/36 — o 8,0%. Mniej więcej w sposób analogiczny kształtował się stosunek ogólnej sumy dochodów preliminowanych do sumy dochodów wykonania budżetów.

Rozpatrując wydatki i dochody zwyczajne widzimy, że w pierwszych dwóch latach, tj. w 1933/34 i 1934/35 sumy preliminowane były wyższe od sum rzeczywiście wydanych lub uzyskanych. Dopiero w roku 1935/36 obserwujemy stosunek odwrotny, a mianowicie: ogólne sumy wydatków i dochodów wykonania budżetów zwyczajnych są wyższe od sum preliminowanych. Natomiast budżet nadzwyczajny w rozpatrywanym okresie, tak w wydatkach jak i dochodach, wykazuje wyższe sumy wykonania od sum preliminowanych. Stosunek tych sum świadczy o ostrożności, z jaką związki samorządowe układały budżety nadzwyczajne.

Uwzględniając tendencje w preliminowaniu, wynikające z przytoczonych wyżej porównań, jak również tendencje w obniżaniu z roku na rok preliminowanych wydatków (wydatki zwyczajne 1934/35, 1935/36 i 1936/37 w porównaniu z 1933/34) możemy przypuszczać, że suma wykonania budżetów na rok 1937/38 będzie większa od preliminowanej i przekroczy kwotę 700 mil. zł.

Celem umożliwienia dokonania szczegółowszych badań podajemy dane liczbowe, charakteryzujące preliminowane wydatki i dochody oraz wpływy z danin.

Tys. zł Wydatki budżetów administracyjnych na podstawie preliminarzy budżetowych. 1937/38

RODZAJE WYDATKÓW		O g ó ł e m		Gminy wiejskie	Miasta niewy- dzielone	Miasta wydzie- lone	Powiatowe związki samorzą- dowe	Wojewódz- kie związki samorzą- dowe
		1936/37 _a	1937/38					
Wydatki ogółem <i>b</i>	1936/37	590196	×	94809	64422	318824	101245	10896
	1937/38	×	691755	107143	76423	371077	121616	15496
Wydatki zwyczajne	1936/37	484195	×	89141	56471	239034	89545	10004
	1937/38	×	528127	97726	59908	256435	102668	11390
Zarząd ogólny		125807		39824	16755	58733	16215	1008
Wydatki osobowe		104576		31571	14206	52642	11153	802
Wydatki rzeczowe		21231		8253	2549	6091	5062	206
Majątek samorządowy		9406		849	1997	6481	832	37
Przedsiębiorstwa samorządowe		2362		200	231	2307	31	—
Splata długów		63203		4408	7500	44497	8265	2073
Splata rat amortyzacyjnych		24322		3458	4102	16806	3858	534
Splata procentów		38881		950	3398	27691	4407	1539
Drogi i place publiczne		65376		4074	3576	18242	46683	4517
Pomiary i plany rozbudowy		3582		76	362	4086	212	—
Oświata		56737		76948	8697	25410	1463	41
Kultura i sztuka		7042		305	192	6739	268	209
Zdrowie publiczne		47459		7346	5350	31345	8300	341
Opieka społeczna		42192		5821	5562	27153	3217	2650
Popieranie rolnictwa		9817		1555	195	502	8985	308
Popieranie przemysłu i handlu		4003		92	493	3621	263	19
Bezpieczeństwo publiczne		25439		3029	6104	17264	1461	—
Świadczenia na rzecz innych związków samorz.		6350		76	938	1971	3505	25
Różne		15420		3123	1956	8084	2968	162
Wydatki nadzwyczajne	1936/37	106001	×	5668	7951	79790	11700	892
	1937/38	×	163628	9417	16515	114642	18948	4106
Zarząd ogólny		1537		114	92	927	203	—
Majątek samorządowy		11065		2121	2054	10642	645	—
Przedsiębiorstwa samorządowe		30410		277	3625	51057	610	—
Splata długów		1936		182	440	2030	224	—
Drogi i place publiczne		32799		1268	4819	23164	13786	3451
Pomiary i plany rozbudowy		1521		32	425	1137	10	—
Oświata, kultura i sztuka		11425		4394	1947	11010	502	—
Zdrowie publiczne		8518		434	2202	8589	410	227
Opieka społeczna		2525		69	329	2447	545	36
Popieranie rolnictwa		493		37	150	90	783	372
Popieranie przemysłu i handlu		231		5	46	561	98	—
Bezpieczeństwo publiczne		1058		166	186	1120	63	—
Różne		2483		318	200	1868	1069	20
Pokrycie niedoboru z ubiegłych okresów obrach.		17049		2306	2233	1158	1392	—

a. Kredyty na wydatki osobowe w poszczególnych działach budżetowych zostały podane netto tj. po potrąceniu podatku specjalnego od uposażeń.

b. Bez pokrycia niedoborów budżetowych z ubiegłych okresów obrachunkowych.

Tys. zł Dochody budżetów administracyjnych na podstawie preliminarzy budżetowych. 1937/38.

RODZAJE DOCHODÓW		O g ó ł e m		Gminy wiejskie	Miasta niewy- dzielone	Miasta wydzie- lone	Powiatowe związki samorzą- dowe	Wojewódz- kie związki samorzą- dowe
		1936/37 _a	1937/38					
Dochody ogółem <i>b</i>	1936/37	599899	×	95754	67482	320823	104875	10965
	1937/38	×	694357	107813	78094	371136	121818	15496
Dochody zwyczajne	1936/37	493611	×	91027	57118	240534	94889	10043
	1937/38	×	544715	99486	61731	260593	111400	11505
Majątek samorządowy		25837		2593	6846	16091	2557	316
Przedsiębiorstwa samorządowe		69437		621	1149	56795	624	250
Subwencje i dotacje		13292		2323	1991	5251	5062	2569
Zwroty		49400		5090	5529	26300	13614	3152
Opłaty administracyjne		10867		3878	1612	5064	1002	—
Opłaty za korzystanie z urzędz. i zakł. dobra publ.		17494		2597	2951	9750	2316	66
Dopłaty		3354		256	393	998	1780	—
Udział w podatkach państwowych		48634		6115	13495	77790	9168	167
Dodatki do podatków państwowych		148142		24689	13524	50203	32399	—
Podatki samoistne		102758		49455	3250	12180	41400	4085
Różne		11696		1869	681	7171	1478	900
Dochody nadzwyczajne	1936/37	106288	×	4727	10364	80289	9986	922
	1937/38	×	149642	8327	16363	110543	10418	3991
Sprzedaż i likwidacja majątku i przedsiębiorstw		9044		984	3112	2970	437	75
Subwencje i dotacje		27139		2283	4824	26328	4910	2660
Zwroty		2035		340	1302	913	698	—
Pożyczki		50761		2252	5701	57012	2337	1256
Dopłaty		1434		78	249	600	576	—
Podatki inwestycyjne		4285		1761	410	1365	800	—
Różne		11591		629	765	21355	660	—
Nadwyżka budżetowa z ubiegł. okresów obrachunk.		2273		1020	514	399	1037	—

a. Bez specjalnego podatku od uposażeń, który w roku 1936/37 wynosił około 14 miln. zł.

b. Bez nadwyżek budżetowych z ubiegłych okresów obrachunkowych.

Wpływy z danin samorządowych na podstawie preliminarzy budżetowych.

Tysiące złotych.

1937/38.

RODZAJE DANIN SAMORZĄDOWYCH	O g ó ł e m		Gminy wiejskie	Miasta niewy- dzielone	Miasta wydzielone	Powia- towe Związki Samorzą- dowe	Woje- wódzkie Związki Samorzą- dowe
	1936/37 ^a	1937/38					
Daniny samorządowe 1936/37	312173	×	79151	30743	123052	74871	4356
Ogółem 1937/38	×	351752	86232	32943	141200	87125	4252
Opłaty administracyjne	10867	11566	3878	1622	5064	1002	—
Dopłaty	4787	4930	334	642	1598	2356	—
Udział w podatkach państwowych	48634	99735	6115	13495	70790	9168	167
„ „ podatku dochodowym	34348	32123	2403	3282	23113	3325	—
„ „ podatku od lokali na rzecz związków samorząd.	14286	14000	22	3085	10893	—	—
„ „ podatku przemysłowym od obrotu.	. b	37482	2317	5717	25092	4356	—
„ „ specjalnym podatku od uposażeń	—	16130	1373	1411	11692	1487	167
Dodatki do podatków państwowych	140842	120815	24689	13524	50203	32399	—
do podatku gruntowego	30169	36425	16272	881	174	19098	—
„ „ od nieruchomości i od placów niezabudowanych	30406	32721	603	2789	28630	699	—
„ „ od świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych	39428 ^b	9666	1695	2776	4199	966	—
„ opłat od patentów na wyrób i sprzedaż trunków	2222	2236	319	446	1219	252	—
„ podatku od spożycia zużycia i produkcji	14459	13872	2488	2360	3140	5884	—
„ opłat stempłowych od pism dotyczących przeniesienia własności rzeczy nieruchomości	7589	9266	1973	1124	3709	2460	—
„ opłat procentowych od akt notarialnych	414	418	3	62	341	12	—
„ podatku od energii elektrycznej	697	689	2	6	681	0	—
„ podatku dochodowego	15458	15522	1334	3080	8110	2998	—
Podatki samoistne	102758	110370	49455	3250	12180	41400	4085
od gruntów państwowych	1058	288	86	129	5	68	—
„ zbytku mieszkaniowego	568	633	20	26	587	0	—
hotelowy	836	681	135	174	372	—	—
od zabaw, rozrywek, widowisk	6333	6398	186	380	5832	—	—
„ szyldów, reklam, napisów	1949	2071	384	521	1166	—	—
„ psów	1432	1415	64	225	751	375	—
„ weksli protestowanych	1072	966	42	191	733	0	—
podatek wojskowy zasadniczy	1908	632	268	126	238	0	—
od ładunków kolejowych	24	49	2	37	10	—	—
opłaty drogowe	35254	40459	—	—	—	40459	—
podatek wyrównawczy	39783	44521	44521	—	—	—	—
„ budynkowy	4000	4193	2209	564	1420	—	—
od przyrostu wartości	103	234	38	31	160	5	—
inne podatki	8438	7830	1500	846	906	493	4085
Podatki inwestycyjne	4285	4336	1761	410	1365	800	—
podatek inwestycyjny	901	822	77	77	668	0	—
„ od kopalń	3384	3514	1684	333	697	800	—

XY.

^a Bez podatku specjalnego od uposażeń, który w roku 1936/37 wynosił około 14 mil. zł.

^b W roku 1936/37 podano łącznie z dodatkiem do podatku od świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych.

Co piszą inni

Finanse komunalne

Zagadnienie finansów komunalnych nie traci swojej aktualności. Poza prasą codzienną, której głosy bardziej charakterystyczne podawaliśmy w „Samorządzie”, sprawy te znalazły swój wyraz na łamach poważnych dwutygodników i miesięczników.

„Gospodarka Narodowa” poraz drugi omawia sprawę finansów samorządowych (w numerach z dnia 1 lipca i 1 października br.). Zamieszczony 1 października br. artykuł prezesa Związku Powia-

tów R. P. M. Jaroszyńskiego pt.: „Finanse Komunalne” zwraca uwagę na

„brak szerszego spojrzenia na samorząd... Nie mamy jeszcze powszechnie przyjętego i w świadomości ogółu ugruntowanego poglądu przynajmniej na minimalną rolę samorządu w całości zorganizowanego życia zbiorowego w ogóle, a gospodarstwa społecznego w szczególności”.

Autor stwierdza, że chociaż teoretycznie problem samorządu został już dawno wyjaśniony i przebrnięto przez ustawodawstwo w tym zakresie —

to, gdy dochodzi do rozstrzygnięcia konkretnych zagadnień, wypływających z obowiązujących założeń, zaczyna się dyskusja od początku, zwłaszcza wtedy, kiedy chodzi o kieszeń dyskutujących. Wypowiadane są wtedy różne herezje i absurdy o samorządzie. Zaczyna się wtedy podział na „konieczności państwowe“, na które dyskutujący się zgadzają, ale przeciwstawiają się samorządowym

„jakby to była jakaś osobna poza państwem stojąca kapliczka, w której modlą się tylko specjalnego autoramentu sekciarze, zwani samorządowcami“.

Tak bronią swoich interesów osobistych czy grupowych różne czynniki gospodarcze, podkreślając tym sposobem lojalność wobec państwa, a utrudniają wypełnianie zadań państwowych przez samorząd. Sprawę tą należy postawić na innej płaszczyźnie:

„Zachodzi konieczna potrzeba miarodajnego ustalenia i wypowiedzenia programów realizacji zadań państwowych, odpowiadających aktualnym warunkom. Trzeba na chwilę zapomnieć, kto ma zadania te realizować, natomiast należy zdecydować co się musi, co trzeba i co można zrobić“.

I na tej ogólnej płaszczyźnie należy przeprowadzić walkę.

„Niestety, nasze życie państwowe cechuje dziwna niechęć do układania i wypowiedzenia programów. Nawet programów działania, ograniczonych do krótkiego czasu“.

Zagadnienie finansów samorządowych, postawiono fałszywie. Zepchnięto je na podwórko ciasnych interesów, uogólnień, pojedynczych błędów i wyprowadzania fałszywych wniosków.

„Inaczej wyglądałaby sprawa, gdybyśmy ją przenieśli na właściwą płaszczyznę: konieczności zrealizowania pewnych zadań państwowych wszędzie, na terytorium całego państwa i w pewnym, minimalnym stopniu“...

„Głównym argumentem, przemawiającym za rozszerzeniem podstaw finansowych samorządu, jest stwierdzona niemożność minimalnego nawet wywiązania się przez wiele samorządów z obowiązków, które należy uznać za odpowiadające minimalnemu programowi państwowemu. I odpowiedź na pytanie, co za takie obowiązki uznać, powinna być podstawą rozwiązania na kwestii finansów“.

Autor ocenia krytycznie politykę naszych miast, której „brak głębszych podstaw społecznych“, ale na zmianę tej polityki potrzebują one rozszerzenia podstaw finansowych.

Odmienne wreszcie stanowisko zajmuje dr Herbert Sand w artykule „Zagadnienie organicznego uzdrowienia finansów komunalnych“. zamieszczonym w zeszycie 19 „Przeglądu Gospodarczego“, organu Centralnego Związku Przemysłu Polskiego. Autor uważa, że w nadchodzącej sesji seimowej nie będzie możliwe przeprowadzenie zasadniczej reformy finansów komunalnych, ale tylko może być przeprowadzona doraźna jakaś pomoc. Uważa przy tym za

„bezsportny... pogląd natury negatywnej, iż częściowa poprawa finansów komunalnych nie może się

odbyć kosztem pogorszenia sytuacji, szerokich warstw społeczeństwa przez nałożenie na nie nowych ciężarów, komplikujących rozwój procesów koniunkturalnych“.

A więc wychodzi Autor ze stanowiska obrony kieszeni. Przyczyny niepomyślnych finansów samorządowych widzi Autor w przesadnej akcji inwestycyjnej przed kryzysem, we wzroście wydatków w okresie kryzysu na bezrobocie i opiekę społeczną, w przrzuceniu na samorząd nowych obowiązków.

„Aby nie powtarzać starych błędów, ciała komunalne powinny stosować obecnie możliwie racjonalną i ogólną gospodarkę w zakresie poczynań inwestycyjnych, wobec czego nie powinny nadmiernie ulegać sugestii, iż obowiązkiem ich jest nakręcanie koniunktury chociażby kosztem nie rentujących lub źle skalulowanych nakładów inwestycyjnych“.

Poprawę finansów komunalnych należy przeprowadzać w ten sposób, ażeby źródła dotychczasowe inaczej rozdzielić, gdyż zasada pierwszeństwa budżetu państwowego jest sprzeczna z podstawą, na której jest oparta ustawa samorządowa z 1933 r.

„Gdy zatem uzna się, iż koniecznym będzie doraźne rozwiązanie zagadnienia i że nieodzowne jest z drugiej strony respektowanie podstawowej zasady, zakazującej w obecnych warunkach zwiększać poziom obciążeń publicznych, nie pozostaje nic innego jak zrewidować dotychczasowy system, w myśl którego samorząd terytorialny w zakresie budżetowym postawiony został w upośledzonej sytuacji w stosunku do Skarbu Państwa“.

Dłuższy artykuł p. M. Bilka pt. „Oddłużenie a zdolność kredytowa samorządu“, zamieszczony został w Nr 10 miesięcznika „Bank“. Autor przedstawia stan samorządów przed oddłużeniem i po oddłużeniu. Nie możemy dla braku miejsca przytoczyć tych interesujących obliczeń. Ograniczymy się tylko do ostatecznych konkluzji artykułu.

„Działalność Centralnej Komisji Oddłużeniowej i zebrane przez nią materiały, pochodzące z badań poszczególnych planów oddłużeniowych prowadzą do pewnych ogólnych wniosków, związanych z uporządkowaniem gospodarki na tym odcinku oraz z osiągnięciem warunków sprzyjających aktywizacji kredytu komunalnego“.

„Stwierdzono np. że 82 miasta mniejsze i 22 powiatowe związki samorządowe nie posiadają samowystarczalności finansowej. W tych samorządach realizacja ułożonych przez C. K. O. O. planów gospodarczych wraz ze spłatą zobowiązań, będzie mogła być wyrównana tylko przy pomocy subwencji“.

„Jeżeli zważyć, że samorząd terytorialny nie ma obecnie możliwości zwiększenia swoich dochodów, gdyż szczególnie w miastach wykorzystano przeważnie już w pełni obecne uprawnienia finansowe, to nawet dostosowanie gospodarki komunalnej do rozmiarów, wynikających z przyrostu naturalnego, natrafiać będzie na znaczne przeszkody. Toteż C. K. O. O. zwraca uwagę na wadliwość i niewystarczalność obecnego systemu finansów komunalnych i stawia postulat zwiększenia unormowań finansowych związków samorządowych, aby gospodarkę komunalną podnieść ponad poziom wegetatywny“.

„Poprawa koniunktury gospodarczej oddziałuje na związek wpływów, równocześnie jednakże rozszerza się zakres potrzeb, wyczerpujących zasobności, a stąd rodzi się nacisk na zwiększenie wydatków samorządowych i na poszukiwanie kredytu“.

Ze Związku Powiatów Rzeczypospolitej Polskiej

ZJAZD GŁÓWNY ZWIĄZKU POWIATÓW R. P.

W dniu 3 i 4 października rb. toczyły się w Wilnie obrady Zjazdu Głównego Związku Powiatów R. P.

Na otwarciu Zjazdu w dn. 3 b. m. obecni byli m. inn. Marszałek Senatu p. Aleksander Prystor, jako przedstawiciel Rządu i naczelnej władzy nadzorczej nad samorządem, Wiceminister p. Władysław Korsak, Minister Rolnictwa i Reform Rolnych p. Juliusz Poniatowski, przedstawiciel Ministerstwa Skarbu p. Waclaw Gajewski, dyrektor Izby Skarbowej w Wilnie, przedstawiciel Ministerstwa Komunikacji p. nac. Gajkowicz, przedstawiciel Min. W. R. i O. P. wizytator dr Rengorowicz, dyr. depart. samorządu M. S. Wewn. p. W. Żbikowski, wojewodowie: wileński — płk. L. Bociański i wołyński — Józefski, poseł gen. Lucjan żeligowski, sen. J. Beczkowicz, pos. Piotr Sobczyk, prezes Związku Izb i Organizacji Rolniczych oraz liczni posłowie i senatorowie, przedstawiciele władz centralnych i wojewódzkich, organizacji i instytucji samorządowych i społecznych.

Otwarcia Zjazdu dokonał prezes Związku dr M. Z. Jaroszyński. Przemówienia powitalne wygłosił: w imieniu Pana Ministra Spraw Wewnętrznych wiceminister p. Władysław Korsak, dyrektor Izby Skarbowej w Wilnie p. Waclaw Gajewski w imieniu Wicepremiera i Ministra Skarbu inż. Eugeniusza Kwiatkowskiego, wiceprezydent m. Wilna p. Nagurski.

W pierwszym dniu Zjazdu odbyły się dwa posiedzenia plenarne, na których prezes Jaroszyński w uzupełnieniu sprawozdania wygłosił dłuższe przemówienie na temat sytuacji samorządu ziemskiego oraz wygłoszone zostały dwa referaty: przez wiceprezesa Związku p. Jana Siwca pt. „Działalność samorządu ziemskiego w zakresie oświaty i kultury“ oraz przez dyr. Franciszka Grełę pt. „Sprawa drogowa“. Ponadto Zjazd dokonał wyborów uzupełniających do Rady Związku. Wybrani zostali: pos. gen. Lucjan żeligowski, pos. J. Prystorowa oraz Paweł Mierzwa, Przewodniczący Wydziału Powiatowego w Tarnowskich Górach.

W drugim dniu do południa obradowały sekcje: ogólna - sprawozdawcza, drogowa i oświatowa. Po południu odbyło się ostatnie zebranie plenarne, na którym odbyło się głosowanie nad wnioskami, przedstawionymi przez poszczególne sekcje, po czym nastąpiło zamknięcie Zjazdu.

W dniu 5 października dla uczestników Zjazdu zorganizowane zostały wycieczki: do jez. Narocz, Trok i Werek oraz zwiedzanie urzędzeń i zabytków m. Wilna.

W wyniku obrad Zjazdu powzięte zostały następujące uchwały:

I. W sprawach ogólnych.

„1. Zjazd uważa za konieczne, by przy zatrudnianiu bezrobotnych na państw. robotach publicznych uwzględniani byli miejscowi bezrobotni z terenu okolicznych wsi, bez względu na to, czy są zarejestrowani w urzędach pośrednictwa pracy.

2. Z uwagi na konieczność otoczenia opieką zbytu produktów rolnych Zjazd uważa za właściwe, aby w komisjach przetargowych i instytucjach wojskowych brał udział przedstawiciel samorządu powiatowego. Nadto Zjazd domaga się, by koncesje na sprzedaż soli otrzymywały w pierwszym rzędzie spółdzielnie rolniczo handlowe.

3. Zjazd uważa za wskazane, by samorządy powiatowe przy zakupach opału, materiałów budowl. i czynieniu innych zakupów uwzględniały spółdzielnie.

4. Zjazd wskazuje na konieczność przekazania z powrotem samorządowi terytorialnemu egzekucji jego danin.

5. Zjazd uznaje potrzebę przywrócenia samorządowi powiatowemu prawa opiniowania pozwoleń na sprzedaż alkoholu.

6. Zjazd stwierdza konieczność przyspieszenia likwidacji b. kas gminnych pożyczkowo - oszczędnościowych“.

II. W sprawach oświatowych.

„1. Praca nad rozwojem kultury duchowej wśród najszerzszych warstw ludności wiejskiej winna mieć na celu:

a) ujawnienie i uaktywnienie wielkiego rezerwu sił intelektualnych i fizycznych, utajonych na wsi oraz wdrożenie ich do pożytecznej służby narodowi i państwu,

b) podniesienie na należyty poziom dzielności życiowej ludności wiejskiej przez pełne wykorzystanie zdolności wytwórczej i konsumpcyjnej warsztatów i ludzi już zatrudnionych na wsi oraz tych, którzy mogą znaleźć tam zatrudnienie w przyszłości.

2. Pojęciem kultury duchowej na wsi Zjazd obejmuje zarówno zagadnienie samorodnej kultury ludowej, jak i zagadnienie kultury ogólna - narodowej i ogólna - ludzkiej.

Zagadnieniu pierwszemu samorząd terytorialny winien jest serdeczną życzliwość i poparcie. Natomiast z zagadnienia drugiego wypływa dla tegoż samorządu obowiązek realizowania we własnym zakresie bogato zakreślonego programu roboczego, zwłaszcza w dziedzinie szkolnictwa i oświaty pozaszkolnej.

3. Biorąc pod uwagę obecny stan materialny wsi Zjazd zaleca w pierwszym rzędzie nastawiać prace kulturalne w ten sposób, aby one przede wszystkim podnosiły dzielność zawodowo - gospodarczą środowisk wiejskich. Praca nad rozwojem kultury wsi winna być projektowana realnie i mieć za podłoże praktyczny sens życiowy.

W tym też celu materiał programowy szkół powszechnych winien uwzględniać elementy życia wiejskiego, zaś nauczycielstwo, kierowane na wieś, winno posiadać odpowiednie przygotowanie.

4. Przed wsią polską leżą ogromne możliwości rozwojowe w dziedzinie produkcji. Równocześnie wielki odsetek ludności wiejskiej niedojada i karleje fizycznie wskutek ogromnego bezrobocia na wsi.

Powyższa okoliczność nakłada na państwo i samorządy olbrzymi obowiązek uzupełnienia życia wiej-

skiego brakującym jej czynnikiem intelektu, mogącym zniwelować powyższe sprzeczności na drodze wprowadzenia nowych dziedzin, sposobów i metod produkcji.

W tych warunkach zdaje się rzeczą konieczną przeszkolenie w szybkim czasie licznych, należyście dobranych i przygotowanych kadr instruktorskich i wprowadzenie ich do pracy organicznej na wsi.

5. Zjazd wyraża pogląd, iż ludowe szkolnictwo w dotychczasowym swym nastawieniu programowym nie sprostą żywo narastającym potrzebom kształcenia zawodowego wieśniaków i widzi konieczność przystosowania szkolnictwa powszechnego programowo w ten sposób, aby klasa VII wiejskiej szkoły powszechnej zawierała w sobie program przysposobienia rolniczego.

6. W interesie i obowiązku samorządu terytorialnego zarówno powiatowego, jak i gminnego, leży przyspieszenie w miarę możliwości rozwiązania sprawy bibliotecznej i sprawy domów ludowych na wsi.

Jako wytyczną dla zrealizowania powyższego zagadnienia Zjazd przyjmuje tworzenie powiatowych central bibliotek ruchomych, które obsługiwałyby ośrodki terenowe równomiernie bez względu na stopień świadczeń inwestycyjnych poszczególnych gmin na ten cel.

7. Zjazd stoi na stanowisku bezwzględnego wykonywania przymusu uczęszczania do szkół.

8. Biorąc pod uwagę nieodwołalną potrzebę rozwiązania w przyspieszonym tempie zagadnienia budownictwa szkolnego powszechnego Zjazd uważa za niezbędne:

a) wybitne zwiększenie funduszków w budżecie państwa na cele budowy szkół w postaci gotówki i budulca oraz na całkowite przejęcie przez państwo dodatku mieszkaniowego dla nauczycieli;

b) ustawowe umożliwienie gromadom wiejskim opodatkowania na cele budownictwa szkolnego i urządzeń kulturalnych.

9. Doceniając znaczenie radia w pracach nad rozwojem kultury duchowej na wsi oraz biorąc pod uwagę nikłość środków, jakie mogą być przeznaczone na utrzymanie radioodbiorników przez szkoły i organizacje społeczne na wsi, Zjazd zaleca podjęcie starań u odnośnych czynników, aby radioodbiorniki lampowe, znajdujące się w szkołach i świetlicach organizacji społecznych, były zwolnione od opłat całkowicie.

10. Zjazd Związku Powiatów R. P. uchwała podjąć starania o zniesienie okręgowych inspektoratów szkolnych i utworzenie inspektoratów szkolnych powiatowych.

11. W przeświadczeniu, że tylko człowiek oświecony zdolny jest skutecznie pokonać trudności życia i stanowić siłę i gwarancję państwa, Zjazd wzywa samorządy do

a) otoczenia szczególną opieką zdolnej, a niezamężnej młodzieży przez udzielanie jej zapomóg na kształcenie się w szkołach średnich i wyższych, a szerokim rzeszom ułatwienia samokształcenia. Szczególniejszego poparcia należy udzielać młodzieży kształcącej się w rolnictwie i handlu;

b) dążenia do wydatnego zwiększenia w budżetach samorządowych sum na cele kulturalno - oświatowe“.

III. W sprawach drogowych.

„1. Zjazd uznaje, że stan dróg w Polsce, który dotychczas nigdy nie odpowiadał swemu przeznaczeniu, na przestrzeni okresu kryzysu uległ tak dalece pogorszeniu, że przedstawia obecnie stan wysoce niebezpieczny, wymagający zdecydowanych i szybkich środków poprawy. Dotyczy to w szczególności dróg tłuczniowych, które wynosząc przeszło 70% całej sieci drogowej o twardej nawierzchni, jeszcze przez długi okres czasu stanowiąc będą najważniejszy odcinek gospodarki drogowej.

Względy na gospodarkę i obronność kraju z jednej strony, a aktualny stan istniejącej sieci drogowej z drugiej nakazują uznać nareszcie sprawę drogową za najbardziej elementarną potrzebę państwową, której racjonalne zaspokojenie nie może być już nadal odsuwane.

2. Postępujący od szeregu lat proces cofania się w konsekwencji grozi niemal ruiną dotychczasowego dorobku w gospodarce drogowej samorządu terytorialnego. Przyczyny tego stanu rzeczy, wynikające z niewspółmierności potrzeb drogowych, a osiągniętych na nich zaspokojenie środków finansowych, muszą być bezwzględnie usunięte. Konieczność powiększenia niedostatecznych w stosunku do potrzeb możliwości finansowych wymaga:

a) niekrępowania organów samorządowych co do wysokości opłat drogowych, uchwalanych przez poszczególne rady powiatowe w ramach ich uprawnień ustawowych,

b) pociągnięcia miast wydzielonych do świadczeń na rzecz dróg wojewódzkich,

c) zrjonalizowania wykorzystywanego szarwarku przez celową jego organizację techniczną i dopuszczenia możliwości częściowej zamiany świadczeń w naturze na środki pieniężne z prawem zużywania ich na rzeczowe wydatki drogowe.

3. W związku z ograniczonymi możliwościami finansowymi samorządu terytorialnego, tempo budowy nowych dróg i polepszenie istniejących jest słabe, tym bardziej, że terytorialne rozmieszczenie głównych ośrodków produkcji materiałów budowlano - drogowych i polityka taryfowa kolei państw. są wysoce niekorzystne dla gospodarki drogowej całych połaci kraju.

4. Niedostateczna jakość dróg samorządowych, nie odpowiadających potrzebom ruchu, wymaga przedstawienia dotychczasowej polityki drogowej w kierunku używania rozporządzalnych środków przede wszystkim na konserwację i ulepszenie istniejących dróg, a następnie dopiero na budowę nowych odcinków.

5. Budowa nowych dróg z kamienia importowanego na dany teren powinna zawsze odpowiadać obciążeniu ruchem, zaś odcinki, których konserwacja z zachowaniem dotychczasowej nawierzchni jest nieopłacalna, powinny być przebudowywane, nawet gdyby to miało się dziać kosztem budowy nowych dróg.

6. Budowa dróg bitych, których istnienie nie wynika z lokalnych potrzeb danego terenu nie może być przerzucana na barki samorządów, lecz winna być finansowana przez Państwo.

7. Zainicjowany w roku bieżącym przez Ministerstwo Komunikacji system subwencjonowania sa-

morządu gminnego przy budowie odcinków dróg gminnych z twardą nawierzchnią stwarza możliwości znacznego ich przyrostu.

Stwierdzając powyższe, Zjazd zwraca się z apelem do Pana Ministra Komunikacji o rozszerzenie tej tak pożytecznej akcji już w nadchodzącym roku budżetowym.

8. Sprawność wykonywania robót drogowych, zwłaszcza wykonywanych świadczeniami w naturze,

w dużym stopniu zależna jest od fachowego nadzoru technicznego, którego brak odczuwa samorząd gminny. Zjazd zwraca się z apelem do Dyrekcji Funduszu Pracy, by co rok preliminowała odnośne sumy na sezonowe zatrudnienie pozbawionych dziś pracy techników i nadzorców drogowych“.

Szczegółowe sprawozdanie z przebiegu obrad Zjazdu zamieszczone będzie w jednym z najbliższych numerów „Samorządu“.

Przegląd orzecznictwa

KOMPETENCJE SĄDÓW POWSZECHNYCH W SPRAWACH DYSCYPLINARNYCH PRACOWNIKÓW SAMORZĄDOWYCH.

Sądy powszechne nie są uprawnione do badania pod względem materialno - prawnym słuszności orzeczeń dyscyplinarnych, wydanych przeciwko pracownikom samorządowym gmin miejskich i wiejskich przez ich władze dyscyplinarne, niezależnie od tego, czy tryb postępowania dyscyplinarnego przewiduje ustawa (rozporządzenie Komisarza Gen. Z. Wsch. z 26 września 1919 r.), czy też uchwalony przez organy samorządowe statut.

(Orzeczenie S. N. z 5 czerwca 1935 r. C. I. 3030/35).

Józef A., sekretarz gminy B., został zwolniony 30 kwietnia 1934 r. z zajmowanego przezeń stanowiska bez wypowiedzenia, wobec czego wniósł przeciwko tejże gminie powództwo z żądaniem zasądzenia sumy 1507 zł 44 gr, w tym 1205 zł 88 gr tytułem wynagrodzenia za rozwiązanie umowy pracy bez wypowiedzenia na 3 miesiące, reszta zaś za niewykorzystany urlop.

Pozwana gmina żąda pozwu nie przyznała, twierdząc, że powód został zwolniony dyscyplinarnie za nadużycia, popełnione w gminie, gdzie poprzednio pełnił obowiązki sekretarza.

Sąd Okręgowy powództwo oddalił, a Sąd Apelacyjny, do którego powód wniósł skargę apelacyjną, wyrok pierwszej instancji zatwierdził.

W skardze kasacyjnej powód żąda uchylecia zaskarżonego wyroku, zarzucając Sądowi, że: 1) odrzucił formalne zarzuty przeciwko prawidłowości postępowania dyscyplinarnego, wychodząc z założenia, że gdyby uchybienia formalne w przypadku zachodziły, to postępowanie dyscyplinarne byłoby przez powoda zaskarżone;

2) wyszedł z założenia, że Sąd nie jest władny wnikać w merytoryczne ustalenia komisji dyscyplinarnych, pomijając, że zasada powyższa w myśl orzeczenia S. N. Nr 435/34 może mieć zastosowanie jedynie do pracowników miejskich i to w razie istnienia specjalnych statutów dla postępowania dyscyplinarnego;

3) z obraza art. 32 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. p. 323) popełnienie nadużyć u innego pracodawcy uznał za ważną przyczynę do rozwiązania umowy pracy;

4) z obraza art. 1 i 4 ustawy o urloпах z 16 maja 1922 uznał, że do pracowników samorządowych ustawa powyższa nie ma zastosowania.

Zarzuty skargi kasacyjnej nie zasługują na uwzględnienie z następujących zasad:

Sąd Apelacyjny w Wilnie, powołując się na orzeczenie Sądu Najwyższego Nr 435/34, oparł wyrokowanie na wniosku, że sądy powszechne nie są powołane do badania pod względem materialno - prawnym słuszności orzeczeń dyscyplinarnych, wydanych przeciwko pracownikom samorządowym przez ich władze dyscyplinarne, ustalając jednocześnie, że w przypadku nie było żadnych uchybień natury formalnej, które mogłyby dyskwalifikować to orzeczenie; pogląd, że takich uchybień być nie mogło, skoro powód nie zaskarżył niekorzystnego dlań orzeczenia, w rzeczywistości nieuzasadniony, został przytoczony jako argument uboczny i pozostał bez wpływu na wynik sprawy.

Nie można zgodzić się z twierdzeniem skarżącego, że orzeczenie Sądu Najwyższego Nr 435/34 dotyczy jedynie pracowników samorządowych miejskich, których uprawnienia regulowały statuty służbowe. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że skoro strony poddały kwestię słuszności zwolnienia z pracy rozpoznaniu władz administracyjnych (w przypadku organów samorządowych), to są związane zawartą w tym kierunku umową i rozwiązanie tej kwestii do właściwości sądów bezwarunkowo nie należy.

Z powyższego wynika, że wspomniane orzeczenie dotyczy tak pracowników gmin miejskich, jak i wiejskich, niezależnie od tego, czy tryb postępowania dyscyplinarnego przewiduje, jak w przypadku, ustawa (rozporządzenie Komisarza Generalnego b. Z. C. Z. W. z 26 września 1919 Dz. Urz. Nr 21, poz. 215), czy też uchwalony przez organy samorządowe statut.

Art. 32 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 16 marca 1928 o umowie o pracę pracowników umysłowych nie wyczerpuje ważnych przyczyn do rozwiązania umowy z winy pracownika, a przytacza je przykładowo, badanie zaś słuszności wyrokowania komisji dyscyplinarnej pod względem materialno - prawnym nie należy do Sadu.

Ostatni zarzut skargi kasacyjnej, iakkolwiek w zasadzie słuszny, nie może skutkować uchylecia zaskarżonego wyroku, w ostatecznym bowiem wyniku wyrok Sądu Apelacyjnego w części, dotyczącej odmowy wynagrodzenia za urlop, należy również uznać za zgodny z prawem. W myśl art. 3 ustawy z 16 maja 1922 o urloпах pracowników, zatrudnionych w przemysle i handlu, pracownik traci prawo do urlopu, jeżeli rozwiązanie umowy nastąpiło z powodów, które dają pracodawcy prawo do rozwiązania umowy pracy bez uprzedniego wypowiedzenia. *STO.*

Sprawy bieżące

WYTYCZNE P. MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH W SPRAWIE WYBORU SOŁTYSÓW I PODSOŁTYSÓW.

W okólniku Nr 55 z dnia 6.X.1937 r., skierowanym do wojewodów: krakowskiego, lwowskiego, pomorskiego, poznańskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego z uwagi na zbliżający się okres wyborów sołtysów i podsołtysów na obszarze województw południowych i zachodnich udzielił Pan Minister Spraw Wewnętrznych wojewodom następujących wskazówek i wytycznych:

1. Zarządzenie wyborów.

Zarządzenie przez starostę powiatowego wyborów sołtysów i podsołtysów (§ 4 regulaminu wyborów) powinno być dokonane w takim terminie, ażeby postępowanie wyborcze oraz zaprzysiężenie nowowybranych odbyło się przed upływem kończącej się kadencji obecnie urzędujących sołtysów i podsołtysów. Termin 3-letni kadencji, określony w art. 20 ust. (3) ustawy samorządowej obecnie urzędujących sołtysów i podsołtysów należy liczyć od chwili objęcia przez nich czynności urzędowych, nie zaś od dnia ich zatwierdzenia i zaprzysiężenia. W gromadach, w których kadencja sołtysa i podsołtysa obecnie nie dobiega jeszcze końca, wybory sołtysa i podsołtysa zarządzić należy dopiero we właściwym okresie.

2. Regulamin wyborczy.

Wybory odbywać się będą na podstawie regulaminu, ustalonego rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 października 1936 r. (Dz. Ust. Nr 81, poz. 558), którego zmiany nie są przewidywane.

Pragnąc, ażeby w ramach regulaminu, radni gromadzcy, czy też zebrania gromadzkie miały pełną możliwość zgłaszania i wybierania jak najbardziej odpowiednich osób na stanowiska sołtysów i podsołtysów, proszę o zwrócenie uwagi na wykorzystanie przepisów regulaminu przez organa administracyjne w kierunku umożliwienia wspomnianym reprezentacjom wywiązania się z tak ważnego dla nich zadania. Przychylny stosunek organów przeprowadzających wybory może się np. wyrazić przez odpowiednie przedłużenie terminów, o których mowa w §§ 13 i 19; udzielenie faktycznie potrzebnego czasu na zgłoszenie kandydatów, a więc poza minimalny regulaminowy okres czasu (§§ 14 i 21); umożliwienie usunięcia faktycznych braków w zgłoszeniach kandydatów przez udzielenie dłuższego niż 15-minutowy okres czasu lub odpowiednio pouczenie (§ 15 i 22) itp. W szczególności chodzi o to, ażeby wyborcy, przez odpowiednio wczesne ogłoszenia i przedłużenia terminów uzyskali możliwość faktycznego porozumienia i zastanowienia się, co do odpowiednich kandydatów.

3. Dobór kandydatów.

Zarówno ze względu na interes mieszkańców gromady, jak i szerszy interes publiczny, stanowiska sołtysów i podsołtysów powinny objąć osoby cieszące się zaufaniem ludności i posiadające zdolności osobiste do pełnienia przywiązanych do tych stanowisk funkcji.

Należy zatem pozostawić wyborcom swobodę w doborze i zgłaszaniu kandydatów, ograniczając ingerencję władz administracyjnych do aktu zatwierdzenia wyboru.

Przy zatwierdzaniu wyboru należy zbadać, czy kandydat jest istotnie jednostką o ustalonym charakterze, opartym o zasady moralne, czy posiada zdolności organizacyjno - administracyjne w stopniu potrzebnym przy zarządzaniu sprawami gromady i wykonaniu zleceń zarządu gminnego i innych organów władzy. Zaznaczam przy tym, iż poglądy polityczne wybranego, narodowość, czy też wyznaczenie nie mogą same przez się stanowić przyczyny do odmowy zatwierdzenia, jeżeli kandydat dotychczasowym zachowaniem swoim nie uchybił obowiązkowej lojalności wobec Rzeczypospolitej i spełnia przykładnie obowiązki obywatelskie.

Z uwagi na to, iż mianowanie sołtysa, dopuszczone na podstawie przepisów art. 20 (ust. 5) ustawy samorządowej, powinno mieć miejsce tylko w przypadkach, w których powołanie sołtysa drogą wyboru jest rzeczywiście niemożliwe, korzystanie z tych przepisów należy ograniczyć do przypadków wyjątkowych.

4. Protesty wyborcze.

Wniesione protesty należy rozpatrywać z całym obiektywizmem, a zatem starosta powiatowy powinien przy rozstrzyganiu protestów ograniczyć się do strony prawnej sporu.

Odpisy decyzji starostów oddalających protesty wyborcze należy w trzech egzemplarzach przesyłać Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.

5. Sprawozdanie z akcji wyborczej.

Po zakończonej akcji wyborczej nn. Wojewodowie zarządza zebranie i nadesłanie Ministerstwu Spraw Wewnętrznych następujących danych: 1) ilość wybranych sołtysów i podsołtysów: a) spośród dotychczasowych sołtysów i podsołtysów, b) nowych; 2) sołtysi i podsołtysi według narodowości i przynależności politycznej (zestawienie liczbowe); 3) ilość wniesionych protestów wyborczych, ile z tego uwzględniono, a ile oddalono; 4) ilość sołtysów i podsołtysów powołanych przez mianowanie.

Sprawozdanie to należy nadesłać w trzech egzemplarzach do dnia 31 maja 1938 r.

6. Wydanie wskazówek i zarządzeń starostom powiatowym.

Proszę pp. Wojewodów o wydanie podległym starostom powiatowym zarządzeń zapewniających przeprowadzenie wyborów sołtysów i podsołtysów w myśl wyżej udzielonych wskazówek i wytycznych. Ponadto w razie zwołania w najbliższym czasie zjazdu starostów należy go wykorzystać dla omówienia niniejszego zagadnienia.

WYBORY W GMINACH WIEJSKICH.

Z terenu jednego z województw podniesiono wątpliwości, jak rozstrzygnąć sprawę wyborów nowych reprezentacji gminnych w związku ze zniesieniem na terenie powiatu szeregu gmin, utworzeniem nowych oraz zmianą granic niektórych gmin.

Min. Spr. Wew. w piśmie z dn. 28.IX.1937 r. S.S. 35/89 - 1 stanęło na stanowisku, iż w odniesieniu do tych gmin, które zostały skasowane, nie zachodzi potrzeba wydawania jakichkolwiek aktów, gdyż z dniem wejścia w życie rozporządzenia o skasowaniu gmin, rady gminne i zarządy gminne przestają prawnie i faktycznie istnieć.

W gminach nowoutworzonych należy zarządzić nowe wybory na zasadzie obowiązujących regulaminów.

Zarządzenie wyborów powinno nastąpić przed upływem trzech miesięcy, licząc od chwili rozwiązania gmin poprzednich (art. 69 ust. (6) ustawy sam.).

Do czasu ukonstytuowania się organów gminnych należy zastosować postanowienia art. 73 ust. (1) ustawy sam. w sprawie tymczasowego kierownictwa sprawami gminy.

Odnośnie jednak gmin, które nie zostały skasowane, a które jedynie uległy zmianom terytorialnym, Min. Spr. Wew. stoi na stanowisku, iż w gminach tych należałoby przeprowadzić jedynie wybory uzupełniające z tych terenów, które zostały włączone do gminy. Stanowisko swoje Min. Spr. Wew. uzasadnia tym, iż do pozbawienia mandatów radnych gminnych, wybranych z okręgów, które nadal należą do gminy, nie ma żadnej podstawy prawnej.

ART. 43 UST. (1) LIT. K) USTAWY SAMORZĄDOWEJ — WYJAŚNIENIE.

W związku z wątpliwościami podniesionymi z terenu Ministerstwo Spraw Wewnętrznych pismem z dn. 30.IX.1937 S. S. 3/40 - 1 wyjaśniło, iż w myśl art. 43 ust. (1) lit. k) ustawy samorządowej, stanowienie o wznoszeniu, przekształceniu i znoszeniu wszelkich budowli kosztem gminy należy do kompetencji rady gminy. Nie chodzi tu o decydowanie o planach, kosztorysach i sposobie wykonania, lecz o decyzję zasadniczą w kwestii potrzeby wzniesienia, przekształcenia, bądź zniesienia budowli. Oczywiście rada gminy przed powzięciem zasadniczej decyzji może zażądać przedstawienia orientacyjnych danych cyfrowych, dotyczących kosztów budowli ewent. innych danych, dotyczących projektowanej budowli. Wykonanie decyzji rady gminy, w szczególności rozpisanie przetargu, należy do za-

ządu gminy. Sprawa kredytów potrzebnych na przeprowadzenie robót podlega ogólnym przepisom, dotyczącym wydatków gminy.

W SPRAWIE ZATWIERDZENIA STATUTÓW EMERYTALNYCH.

W związku z zapytaniem jednego z p.p. wojewodów Ministerstwo Spraw Wewnętrznych pismem z dn. 24.IX.1937 r. S. S. 40/18 - 61 wyjaśniło co następuje: rozp. Prezydenta R. P. z dnia 24.X.1934 r., zmieniające ustawę z dnia 28.III.1933 r. o ubezpieczeniu społecznym, w art. 6-b) stanowi, iż pracownicy związków samorządowych i ich zakładów i przedsiębiorstw zwolnieni są od ubezpieczenia powszechnego wówczas, gdy mają zapewnione ubezpieczenie we własnym zakresie związku na mocy statutu zatwierdzonego przez władzę nadzorczą.

Na podstawie tego więc przepisu statutu emerytalne związków samorządowych wówczas dopiero zwalniają pracowników samorządowych od obowiązku ubezpieczenia ich w ubezpieczeniu powszechnym, gdy zostaną między innymi zatwierdzone przez władzę nadzorczą tych związków.

Kto jest władzą nadzorczą danego związku samorządowego określają ogólne przepisy ustrojowe, a więc dla gmin wiejskich i miast niewydzielonych — Wydział Powiatowy, dla miast wydzielonych i powiatowych związków samorządowych — wojewoda.

ZWOLNIENIE OD PODATKU DOCHODOWEGO I SPECJALNEGO WYNAGRODZEŃ, WYPŁACANYCH ODBYWAJĄCEJ PRAKTYKI WAKACYJNE UCZĄCEJ SIĘ MŁODZIEŻY.

Ministerstwo Skarbu wystosowało do wszystkich izb skarbowych, Wydziału Skarbowego Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego oraz wszystkich urzędów skarbowych okólnik z dnia 25 września 1937 r. L. D. V. 23471/2/37 (Dz. Urz. Min. Skarbu Nr 25 ex 1937, poz. 803) treści następującej:

„Ministerstwo Skarbu zezwala, by nie potrącano należności podatku dochodowego i specjalnego od wynagrodzeń, wypłacanych uczącej się młodzieży ze szkół średnich oraz wyższych zakładów naukowych z tytułu odbywanych przez nią praktyk wakacyjnych, o ile czas trwania takiej praktyki nie przekracza okresu 4-ch miesięcy, zaś wynagrodzenie miesięczne nie przekracza kwoty zł 208 brutto.

Zarządzenie powyższe obowiązuje od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Skarbu.

Niedobrane z tego tytułu kwoty podatku dochodowego i specjalnego Ministerstwo Skarbu umarza na zasadzie art. 123 § 1 Ordynacji Podatkowej (Dz. U. R. P. z roku 1936 Nr 14, poz. 134)“.

ZASTĘPCZY POWSZECHNY OBOWIĄZEK WOJSKOWY (URUCHOMIENIE ROBÓT).

W sprawie powyższej Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wystosowało pismo okólnie Nr Wojsk. F. - 18 - 1 z dn. 21 września 1937 r. (Dz. Urzęd.

Gmina.....

Wzór Nr 2.

ZESTAWIENIE**cyfrowe osób podlegających zastępczemu powszechnemu obowiązkowi wojskowemu.**

Gromada	Ilość obowiązkowych do pracy	Ilość a) zwolnionych b) uchylających się	Powody zwolnienia (art. 98 dekretu z 9.XI.1936 r.)	Liczba osób odbywających pracę	Miejscowość gdzie przewidziano roboty i opisy roboty
1	2	3	4	5	6

Zestawienie według zawodów

UWAGA: do rubryki 3-iej pod a) podać ilość zwolnionych od powszechnego wykonywania pracy, pod b) ilość mężczyzn, którzy się uchylili od obowiązku wykonania pracy; do rubryki 4-iej podać powody zwolnienia od obowiązku pracy, kierując się brzmieniem art. 98 d dekretu z 9.XI.1936 r.

- np. 1) 5 z art. 98 d lit. a
2) 8 z art. 98 d lit. b, itd.

SPECJALNY PODATEK OD WYNAGRODZEŃ WYPŁACANYCH PRZEZ ZWIĄZKI SAMORZĄDOWE SEZONOWYM PRACOWNIKOM UMYSŁOWYM.

W nr. 38 „Samorządu“ podaliśmy okólnik Ministerstwa Skarbu z dn. 31.VIII.1937 r. L. D. V 23116/2/37 w sprawie podatku specjalnego od wynagrodzeń sezonowych pracowników umysłowych zatrudnionych na robotach publicznych. Obecnie Mi-

nisterstwo Spraw Wewnętrznych wyjaśniło pismem okólnym z dn. 21 września 1937 roku (S. F. 66-2-6), że zawarte w powyższym okólniku Ministerstwa Skarbu zezwolenie — między innymi — ma zastosowanie przy poborze przypadającego na rzecz związku samorządowego specjalnego podatku od wynagrodzeń, wypłacanych przez samorządowe związki sezonowym pracownikom umysłowym.

UBEZPIECZENIE INWENTARZA SZKOLNEGO W POW. ŚWIĘCIANŃSKIM (WOJ. WILEŃSKIE).

Ponieważ gminy wobec wysokich kosztów asuracji zaniechały ubezpieczenia inwentarza szkolnego, Wydział Powiatowy w Święcianach postanowił zaproponować gminom wpłacenie jednorazowo po 1000 zł do Wydziału Powiatowego celem stworzenia funduszu, z którego byłyby następnie wypłacane zapomogi na zakup inwentarza w wypadku pożaru.

DROGI W POW. DZIŚNIEŃSKIM (WOJ. WILEŃSKIE).

Na terenie pow. dziśnieńskiego ogólna sieć dróg wynosi 3499 km, czyli około 88 km na 100 km² powierzchni. Dróg o twardej nawierzchni jest zaledwie 166,4 km, czyli na 100 km² powierzchni przypada tylko około 4,2 km drogi o twardej nawierzchni.

Ilość dróg z podziałem na poszczególne kategorie przedstawia się następująco:

państwowe: 155,5 km, w tym o nawierzchni twardej 46,8 km;

wojewódzkie: 81,2 km, w tym o nawierzchni twardej 20,9 km;

powiatowe: 140,8 km, w tym o nawierzchni twardej 27,8 km;

gminne: 3121,4 km, w tym o nawierzchni twardej 70,8 km.

W r. 1936/37 wybudowano ogółem 5,7 km dróg o twardej nawierzchni, w tym dróg państwowych 1,4 km, wojewódzkich i powiatowych — 3,3 km, gminnych — 1,0 km. W tymże okresie wykonano robót konserwacyjnych na 1438,6 km. dróg.

Ogółem wydatki na drogi wszystkich kategorii wynosiły 479,9 tys. zł, w czym świadczenia w naturze dały 245.831 zł.

STAN DRÓG A OBRONA PRZECIWPOŻAROWA.

Stan dróg wywiera wpływ na najrozmaitsze zjawiska. Np. P. Z. U. W. zainicjował akcję finansowania motoryzacji sprzętu strażackiego. Między innymi Wydział Powiatowy w Święcianach otrzymał propozycję udzielenia mu pożyczki w kwocie 12.000 zł na kupno auto-pogotowia strażackiego. Wydział Powiatowy musiał odmówić przyjęcia tej pożyczki tak ze względu na stan finansowy Pow. Zw. Sam., jak i nieodpowiedni stan dróg (przeważnie gruntowych),

który uniemożliwia obsługę sąsiednich terenów przez autopogotowie strażackie.

DRZEWKA NA UPIĘKSZENIE OSIEDLI PRZY SZKOŁACH POWSZECHNYCH IM. PIERWSZEGO MARSZAŁKA POLSKI JOZEFĄ PIŁSUDSKIEGO NA WILENSZCZYZNIE.

W związku z Tygodniem Szkół Powszechnych, Dyrekcja Lasów Państwowych w Wilnie ofiarowała ze szkotek lesnych prowadzonych przez Nadleśnictwa, na obsadzenie osiedli nowowytbudowanych szkół powszechnych im. Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego na Wilenszczyźnie 1000 drzewek owocowych i dekoracyjnych na ogólną sumę 500 zł.

RADIOFONIZACJA SZKOŁ.

Na ogólną liczbę 30.562 szkół w Polsce — posiadających odbiorniki radiowe mamy 5.941, czyli 19,4 proc. Cyfra ta obejmuje zarówno aparaty szkolne, jak i odbiorniki należące do nauczycieli, z których jednak korzystają dzieci w szkołach.

Mimo, iż w ostatnich czasach akcja radiofonizacji szkół rozwija się pomyślnie, to jednak są jeszcze tysiące szkół w Polsce, zwłaszcza na Kresach Wschodnich, które nie posiadają odbiorników radiowych.

W związku z tym Społeczny Komitet Radiofonizacji Kraju zwrócił się do całego społeczeństwa, do organizacyj społecznych i zawodowych, do instytucji prywatnych, samorządowych i państwowych z gorącym apelem o fundowanie odbiorników dla szkół.

W odpowiedzi na apel Społecznego Komitetu Radiofonizacji Kraju, Polskie Radio zakupuje dla szkół powszechnych 150 odbiorników radiowych, które wkrótce ofiarowane będą szkołom. 50 z tych odbiorników otrzymują nowe szkoły im. Marszałka Piłsudskiego na Wilenszczyźnie.

Niezależnie od tego Dyrekcja Lasów Państwowych zakupiła 100 aparatów radiowych, które zostały już oddane do użytku szkół.

Nowe rozporządzenie p. ministra poczty i telegrafu w sprawie abonamentu radiowego w szkołach i zakładach wychowawczych utrzymywanych z funduszy publicznych, wprowadzając zwolnienie dla szkół od opłat radiowych za wszystkie dodatkowe głośniki, umożliwia każdej szkole założenie dowolnej ilości głośników połączonych z głównym aparatem. Równocześnie rozporządzenie to obniża poważnie abonament radiowy dla tych wszystkich szkół, które już mają zainstalowane dodatkowe głośniki w salach wykładowych.

SPRAWA KREDYTÓW DLA RZEMIOSŁA, ROZPROWADZANYCH PRZEZ K. K. O.

Z początkiem bieżącego półrocza Bank Gospodarstwa Krajowego zmienił niektóre zasady stosowane przy udzielaniu kredytów rzemieślniczych, co w znacznym stopniu ułatwia rzemiosłu pełniejsze ich wykorzystywanie.

Jak wiadomo, komunalne kasy oszczędności, a w nielicznych wypadkach i spółdzielnie kredytowe, mają możliwość zaciągania w Banku Gospodarstwa Krajowego specjalnych kredytów na finansowanie rzemiosła. Pożyczki z tych funduszy udzielane są przez wyżej wymienione instytucje właścicielom warsztatów rzemieślniczych za zabezpieczeniem wekslowym. Wysokość ich sięgać może do 2.000 zł względnie 4.000 zł na jeden warsztat rzemieślniczy, w zależności od rejonów gospodarczych. Dotychczas podlegały one spłacie w okresie 6 kwartałów, a w wyjątkowych wypadkach, za zgodą B. G. K. w okresie 10 kwartałów. Oprocentowanie pożyczek wynosiło 4 proc., z czego instytucja udzielająca kredytów, przekazywała B. G. K. 2 i pół proc., resztę zaś, tj. 1 i pół proc. zatrzymywała dla siebie.

Przyczyny, dla których kredyty rzemieślnicze nie były wykorzystywane w należytych stopniu, wynikały z zastrzeżeń, wysuwanych przez komunalne kasy oszczędności co do wysokości przypadającej dlań części oprocentowania, nie pokrywającej — ich zdaniem — własnych kosztów administracji i ryzyka.

W tych warunkach B. G. K., nie mogąc dokonać jeszcze dalszej obniżki otrzymywanego oprocentowania, przypadającego Bankowi w wysokości nie stosowanej przy żadnych innych kredytach obrotowych, bo wynoszącej — jak to wyżej wymieniono — 2 i pół proc., pragnąc zaś umożliwić rzemiosłu i drobnemu przemysłowi pełniejsze zaspakajanie jego potrzeb kredytowych, zdecydował się w interesie samej sprawy i po porozumieniu z miarodajnymi i zainteresowanymi czynnikami podwyższyć oprocentowanie kredytów dla rzemiosła do 6 proc. W ten sposób instytucjom rozdzielczym przypada 3 i pół proc., co zwiększa znacznie ich zainteresowanie w rozprowadzaniu kredytów. Wprawdzie podwyżka oprocentowania omawianych kredytów o 2 proc. dokonana została kosztem rzemiosła, jednak ma ono obecnie zwiększoną możliwość korzystania z pomocy kredytowej — mimo wszystko na dogodniejszych warunkach od tych, jakie są stosowane na prywatnym rynku kapitałowym.

Kontyngent kredytów rzemieślniczych, wyznaczony przez B. G. K. na rok bieżący wynosi 10 milionów zł.

Wiadomości gospodarcze

KURSY WALUT.

(Notowania z dn. 8.X. 1937 r.).

1 dol. St. Zjedn.	— 5.29 zł.
100 frank. szwajc.	— 121,60 zł
1 funt. szterl.	— 26.24 zł.
100 frank. franc.	— 17.46 zł.

CENY ZBOŻA.

(Ceny za 100 kg. franko stacja załadowania).
W dn. 8.X. 1937 r. Warszawa.

Zyto	24.00 — 24.50 zł.
Pszonica	30.50 — 32.75 zł.
Jęczmień	21.50 — 26.50 zł.
Owies	22.00 — 23.75 zł.

Poradnik samorządowy

1. *Pytanie:* Jeden z Zarządów gminnych zapytuje: czy może być rozwiązany bezwzględnie stosunek służbowy z pracownikiem na podstawie art. 32 p. d. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 16.III.1928 r. (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 324) z następujących powodów:

1) niezłożenia żądanych dokumentów do uporządkowania akt osobowych,

2) niewykorzystania urlopu w wyznaczonym czasie, a natomiast wykorzystanie samowolne urlopu w innym czasie.

Odpowiedź: Niezłożenie przez pracownika żądanych przez pracodawcę dokumentów wtedy tylko mogłoby stać się ważnym powodem do rozwiązania umowy, gdyby jednocześnie ujawniło się, że niezłożenie ma miejsce wskutek tego, iż dokumenty takie w ogóle nie istnieją, a pracownik wprowadził pracodawcę w błąd co do posiadanych kwalifikacji.

2. Wykorzystanie samowolne urlopu w czasie niewyznaczonym przez pracodawcę należy traktować jako porzucenie pracy przez pracownika i stanowi ważną przyczynę rozwiązania umowy.

Należy nadmienić, że prawo rozwiązania umowy gaśnie, jeżeli pracodawca w ciągu miesiąca od daty, w której powstał powód do rozwiązania umowy nie rozwiązał (art. 36 Prawa o umowie o pracę pracowników umysłowych). D.

2. *Pytanie:* Jeden z Zarządów gminnych na terenie województw centralnych zapytuje, czy i po upływie jakiego czasu przedawnia się prawo urzędnika samorządowego do żądania zapłaty za niewykorzystany urlop?

Czy w wypadku rozwiązania stosunku służbowego z urzędnikiem samorządowym ma on prawo żądać zapłaty za niewykorzystane w latach poprzednich urlopy tym bardziej, że w czasie pracy udzielenia urlopu wyczynkowego nie żądał?

Odpowiedź: Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego pracownikom biur związków samorządowych prawo do odszkodowania za niewykorzystany urlop nie przysługuje.

Rozpatrując powyższą kwestię Sąd Najwyższy w wyroku z dn. 13.III.1934 r. C. I. 177/33 oparł się na następujących przesłankach:

Ustawa z dn. 16.V.1922 r. o urlopach w art. 4 przewiduje tylko, iż urlopowany za cały czas urlopu

otrzymuje normalne pobory służbowe, nie rozstrzyga natomiast kwestii wynagrodzenia pracownika w razie niewykorzystania przysługującego mu urlopu.

Dopiero rozp. Min. Pr. i Op. Społ. z dn. 11.VI.1923 r., wydane w porozumieniu z Min. Przem. i Handlu (Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 464), w brzmieniu rozporządzenia z dnia 26.VII.1929 r. (Dz. U. R. P. Nr 59, poz. 467) stanowi w § 22 o obowiązku przedsiębiorcy wypłacenia pracownikowi wynagrodzenia za niewykorzystany urlop w warunkach, w tym §-ie przewidzianych, przy czym rozporządzenie to na wstępie podkreśla, iż zostało wydane na mocy art. 5, 6 i 11 ustawy z dn. 16.V.1922 r. o urlopach, z zastrzeżeniem w § 41 jego mocy obowiązującej we wszystkich zakładach pracy, wymienionych w art. 1 ustawy, o ile nie podlegają one poszczególnym Ministerstwom.

Wykonanie ustawy z dnia 16.V.1922 r. o urlopach zostało poruczone Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z właściwymi Ministeriami.

Urzędy związków samorządowych podlegają Ministrowi Spraw Wewnętrznych, a rozporządzenie z dn. 11.VI.1923 r. (Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 464) zostało wydane przez Min. Pr. i Op. Społ. bez porozumienia z Min. Spraw Wewnętrznych. Ponadto zaś wymienione wyżej urzędy nie stanowią przedsiębiorstw, przewidzianych w § 2 p. 4 rozp. Prez. Rzplitej z dn. 18.I.1924 r. (Dz. U. R. P. Nr 9, poz. 86), co do których, stosownie do tegoż przepisu, kompetencja Min. Pr. i Op. Społ. przewidziana jest we wszystkich sprawach, związanych z higieną pracy.

Wobec powyższego § 22 rozp. z dnia 11.VI.1923 r., stanowiący o wynagrodzeniu pracownika za niewykorzystany urlop, nie ma zastosowania do pracowników urzędów samorządowych.

Sąd Najwyższy stanął zatem na stanowisku, iż pracownicy urzędów samorządowych z uwagi na to, że urzędy te podlegają Ministrowi Spraw Wewnętrznych, nie mogą żądać zastosowania do nich rozporządzenia z dn. 11.VI.1923 r., gdyż zostało ono wydane bez porozumienia z Min. Spraw Wewnętrznych.

J. B.

K o m u n i k a t y

KORESPONDENCYJNY KURS BIBLIOTEKARSTWA.

Instytut Oświaty Pracowniczej rozpoczyna z początkiem października Korespondencyjny Kurs Bibliotekarstwa. Zgłoszenia na kurs przyjmowane będą jeszcze przez cały październik.

Kurs ten ma specjalne znaczenie dla podniesienia kwalifikacji fachowych pracowników bibliotecznych i spotkał się z poparciem Ministerstwa W. R. i O. P., które zaleciło Inspektoratom Szkolnym:

1. rozpowszechnienie wiadomości o kursie wśród osób, które mogą być nim zainteresowane;
  2. spowodowanie, by bibliotekarze bibliotek samorządowych, zwłaszcza powiatowych centrali bibliotecznych bez należytego przygotowania teoretyczno - praktycznego zapisali się na kurs;
  3. zabieganie o pomoc finansową dla zapisujących się na kurs w celu ułatwienia im pokrycia należnych opłat.
- Zapisy należy kierować pod adresem Instytutu Oświaty Pracowniczej, Warszawa, Marszałkowska 129 m. 3.

WYDZIAŁ POWIATOWY W LUBOMLU

o g ł a s z a

K O N K U R S

na stanowisko samorządowego powiatowego lekarza weterynarii z uposażeniem wg VIII st. st., z dodatkiem wg umowy za obsługę referatu weterynaryjnego w Zarządzie miasta Lubomla, prowadzenia miejskiej rzeźni i powiatowego ambulatorium weterynaryjnego.

Warunki:

- 1) obywatelstwo polskie,
- 2) nieprzekroczony 40 rok życia,
- 3) dyplom lekarza weterynarii,
- 4) prawo prowadzenia rzeźni eksportowej
- 5) co najmniej 3-letnia praktyka ambulatoryjna,
- 6) dowód regulujący stosunek do służby wojskowej.

Posada do objęcia od zaraz.

Podanie wraz z życiorysem i odpisami świadectw i dokumentów—wnosić należy do dnia 20 października 1937 r. do Wydziału Powiatowego w Lubomlu.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego

(—) *Mgr. K. de Berg*

Kierownik Starostwa

ZARZĄD GMINNY W MALINIE

POW. DUBIEŃSKIEGO

o g ł a s z a

K O N K U R S

na stanowisko urzędowego organu badania zwierząt rzeźnych i mięsa w gminie Malin.

Od kandydatów wymagane są następujące dokumenty w odpisach uwierzytelnionych: 1) metryka urodzenia, 2) dowód obywatelstwa polskiego, 3) dyplom lekarza weterynarii, 4) zaświadczenie z odbytej praktyki rzeźnianej i 5) curriculum vitae.

Wynagrodzenie ryczałtowe po 150 zł miesięcznie plus opłaty za ubój w rzeźni, które obecnie przekraczają kwotę 100 zł miesięcznie.

Podania z dokumentami należy wnosić do Zarządu gminnego w Malinie do dnia 15 listopada 1937 r.

Podania nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi.

Posada do objęcia od dnia 1 grudnia 1937 roku.

W ó j t

(—) *Stanisław Jarosz*

ZARZĄD GMINNY W TESŁUHOWIE

POW. DUBIEŃSKIEGO

o g ł a s z a

K O N K U R S

na stanowisko gminnego lekarza weterynarii z uposażeniem ryczałtowym 200 zł miesięcznie i prawem wykonywania wolnej praktyki.

Od kandydata wymaga się:

- 1) posiadanie dyplomu lekarza weterynarii,
- 2) przynajmniej pięcioletnia praktyka,
- 3) obywatelstwo polskie.

Podania z odpisami dokumentów i życiorysem wnosić należy do Zarządu gminnego w Tesłuhowie do dnia 30 października 1937 r.

Posada do objęcia od dnia 1 grudnia 1937 roku.

Podania nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi.

Gmina Tesłuhów liczy 21000 mieszkańców.

Zarząd gminny w Tesłuhowie

POSZUKUJĘ POSADY

sanitariusza szpitalnego

lub dozorca sanitarnego

przy lekarzu powiatowym
lub miejskim na wyjazd.

Posiadam 10-letnią praktykę jako sanitariusz-dyzenfektor w służbie sanitarnej na powiecie—przy szpitalu.

Na żądanie przedstawię referencje.

Łaskawe zgłoszenia proszę kierować pod adresem:

Warszawa, ul. Przemysłowa 34 m. 25.

Samorządowy Instytut Wydawniczy

Warszawa, ul. Miodowa 6. Telefon 5-92-63 i konto P.K.O. 1520

P O L E C A :

Najnowsze wydawnictwa:

1) A. Franza i A. W. Szenwalda:

Postępowanie egzekucyjne Władz Skarbowych.

Cena egzemplarza 2 zł 50 gr (+ koszty przesyłki)

2) Leona Staska:

Świadczenia w naturze . . . . . 3 zł 50 gr

Szarwark . . . . . 1 zł 50 gr (+ koszty

Regulamin świadczeń w naturze . . . . . —,50 gr przesyłki)

Instrukcje w sprawie techniki wymiaru i poboru świadczeń w naturze 1 zł 20 gr

Druki i formularze:

egzekucyjne, szarwarkowe, wojskowe, zastępczego powszechnego obowiązku wojskowego, ewidencji i kontroli ruchu ludności, oraz wszystkie inne z zakresu samorządu powiatowego i gminnego

Materiały piśmienne i przybory kancelaryjne

Ceny przystępne – Zamówienia wykonuje się odwrotnie.

Zawiadomienie:

Samorządowy Instytut Wydawniczy przygotowuje

Kalendarz — Informator Sołtysa na rok 1938

Kalendarz Samorządowy na rok 1938.